

“Er moet een curriculum zijn, maar er moet ook ruimte blijven om daarvan af te wijken”

// ELS VAN HEES // PAUL WILLEKENS // INES MINTEN // KATRIEN VERSTRAETEN

Minister Demir wil een kennisrijker curriculum voor kleuter- en basisonderwijs en voerde nieuwe minimumdoelen in. COC ziet daar kansen in, maar ook wel wat risico's. Niet alleen de snelheid waarmee die doelen zijn ingevoerd baart COC zorgen. Ook bij de inhoud ervan kunnen we heel wat vraagtekens plaatsen. We vroegen naar de mening van Adri De Brabandere, die zich voor het Rekenhof jarenlang inzette voor de performantie-audits van het onderwijs.

Waar is de ruimte voor onderwijsvrijheid?

De vergaande uitwerking van de nieuwe doelen laat volgens De Brabandere te weinig ruimte voor de eigen pedagogie van schoolbesturen en leerkrachten. “Natuurlijk moet er een programma of curriculum zijn, maar de overheid mag dat niet in detail dicteren. Er moet ruimte blijven om een eigen, concrete invulling te geven aan de minimumdoelen en genoeg tijd om ervan af te wijken.” Doordat de nieuwe doelen zelf zo concreet zijn en zo vol, komt de vrijheid van onderwijs, zoals die gegarandeerd wordt in artikel 24 van de Grondwet, in het gedrang. De overheid argumenteert wel dat dertig procent van het curriculum vrij kan blijven, maar de doelen zelf lijken dat tegen te spreken. “Sinds wanneer is vrijheid ook kwantificeerbaar? Die 70-30-verdeling is echt heel moeilijk te begrijpen”, vindt De Brabandere. Het eigen pedagogische project moet ook binnen de minimumdoelen kunnen worden gerealiseerd. “Daarom betwijfel ik of de nieuwe minimumdoelen een toets door het

Grondwettelijk Hof zouden doorstaan. De minister schrijft in haar beleidsnota dat zij voorstander is van leerplannen die van onderuit groeien, maar de schoolbesturen krijgen met deze minimumdoelen bijzonder weinig ruimte.”

Integendeel, gaat De Brabandere verder: “De nieuwe minimumdoelen krijgen, onder andere door de fasering, de opbouw en de zwaarte van de doelen, eigenlijk een pedagogische functie en pedagogie is net de kern van de vrijheid van onderwijs. De overheid lijkt zich op dat vlak meer en meer te willen moeien met het oog op een hogere onderwijseffectiviteit en -efficiëntie. Dat is in mijn ogen niet gezond. Met de performantie-audits gaat het Rekenhof inderdaad na of de overheid haar doelen effectief en efficiënt bereikt. Dat is een overheidsperspectief dat op zich belangrijk is, maar een onderwijsperspectief is anders en breder. Niet alles in onderwijs kan overigens gevat worden in termen van effectiviteit en efficiëntie.”

Waar was het voorafgaande brede overleg?

Op zich vindt De Brabandere het een goede zaak dat de minimumdoelen aansturen op een kennisrijk curriculum, maar opnieuw, de overheid zou daar terughoudender in moeten zijn. “Kennis draagt altijd een mens- en wereldbeeld uit, is paradigmagebonden. Het is in mijn ogen heel gevaarlijk als een overheid een mens- en wereldbeeld oplegt. Als kennis dan toch moet worden afgebakend, dan zou dat alleen maar mogen gebeuren als daar een brede consensus over is na langdurig en breed overleg, niet alleen binnen het parlement en met alle onderwijsactoren, maar ook met de brede maatschappij.”

De Brabandere illustreert zijn stelling aan de hand van een voorbeeld: “Kleuters moeten de noord- en zuidpool kunnen aanduiden en dat wordt al gauw het noorden bovenaan en het zuiden onderaan. In het heelal bestaat er echter geen boven en onder. Door ons te fixeren op het louter en geïsoleerd kunnen herkennen van noord- en zuidpool geven we kleuters onbewust een hiërarchische orde en betekenis mee.”

De snelheid waarmee de nieuwe minimumdoelen tot stand zijn gekomen lijken hem volledig in tegenspraak met hun opzet: de onderwijskwaliteit verbeteren. “Als de minimumdoelen zo belangrijk zijn, waarom is de tijd dan niet genomen om er een breed

STEL DAT ONZE
MINIMUMDOELEN
DE INGREDIËNTEN
WAREN VAN EEN
CAKE... :

SUIKER

EIEREN

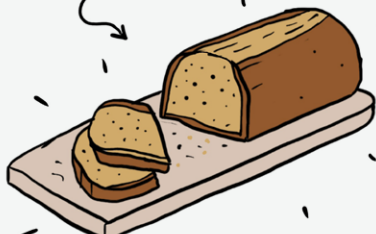

BOTER

BLOEM

... ZOUDEN WE DAN
ALLEMAAL DEZELFDE
PERFECTE CAKE
KUNNEN BAKKEN?

ER ZIJN VOOR IEDEREEN
TOCH WAT EXTRAATJES
NODIG...

... ZOALS WAT MEER
TIJD OM ALLES GOED
AF TE WEGEN...

...DE RUIMTE
VOOR EEN
INGEVING

HELP... DIE MI
WAS GEEN
GOED IDEE...

“Zullen kansarme leerlingen die nu de eindtermen niet halen het ineens beter doen omdat de doelen zwaarder worden?”

Adri De Brabandere

overleg over te organiseren? Waarom loopt de overheid zo'n groot risico om de bal volledig mis te slaan? De tegenstelling tussen het belang dat de overheid aan de minimumdoelen hecht en de snelheid waarmee ze die heeft ingevoerd vind ik onbegrijpelijk.” Dat er dringend iets moet gebeuren aan de onderwijskwaliteit volstaat voor De Brabandere niet als argument voor de snelle invoering.

Waar is de aandacht voor andere hefbomen voor kwaliteitsvol onderwijs?

“Wellicht zal een goed curriculum de onderwijskwaliteit inderdaad vooruithelpen, maar ik kan moeilijk aannemen dat deze doelen de belangrijkste hefboom zouden zijn. Door nu zo te focussen op die minimumdoelen dreigt de overheid andere hefbomen te verwaarlozen”, zegt De Brabandere.

“Zullen kansarme leerlingen die nu de eindtermen niet halen het ineens beter doen omdat de doelen zwaarder worden? Zullen er meer toppresterders komen door te sleutelen aan het minimum? Dat lijkt onlogisch. De neiging zal nu waarschijnlijk groot zijn om de lat op een veeleer botte manier voor iedereen gelijk te leggen. Iedereen moet hetzelfde kunnen. Het basisonderwijs moet leren omgaan met het onoplosbare spanningsveld waarin je iedereen moet meekrijgen en tegelijkertijd aandacht moet hebben voor individuele leernoden, maar de nieuwe minimumdoelen drijven iedereen in dezelfde richting. Ik betwijfel dat dat ten goede komt aan alle leerlingen, noch aan de kansarme leerlingen die zoals iedereen heel uiteenlopende leernoden hebben.”

De Brabandere vreest ook dat de leerkrachten door de zwaar beladen minimumdoelen de neiging zullen hebben om veeleer de minimumdoelen te hanteren dan de leerplannen. “Dat is in mijn ogen niet wenselijk, omdat dat de blik erg versmalt en ook werkelijk naar het minimum, de ondergrens trekt.” Bovendien ziet De Brabandere in de minimumdoelen kennis gereduceerd tot weetjes. Hij geeft als voorbeeld de val van de Berlijnse muur. “Leerlingen moeten dat kennen, maar er wordt niet aangehaald waarom. Over kapitalisme en communisme en de bouw van de muur wordt niet gesproken. Begrip, betekenis en ervaring komen pas op de tweede plaats. Hoe dan ook, een te sterke nadruk op het cognitieve getuigt van een enge visie op onderwijs. Zeker in het kleuteronderwijs is dat misplaatst.”

Waar staat de leerkracht?

De Brabandere hoopt dat alle actoren op een verstandige manier zullen omgaan met de minimumdoelen en dat de overheid inziet dat dat belangrijk is.

Hij keert terug naar het voorbeeld van de wereldbol. “Het is uiteraard goed dat we met kleuters naar de aardbol kijken, maar we moeten die benaderen vanuit een verwondering: de aarde is rond en heeft dus eigenlijk geen boven- of onderkant.” Als we geen ruimte laten voor verwondering en er geen tijd voor nemen, dan vreest hij dat de minimumdoelen het tegenovergestelde zullen bereiken van wat ze beogen. “Als je heel jonge kinderen losse feiten gaat bijbrengen, dan versterk je hun imaginaire beelden en belemmer je latere kennis. Als de Nijl bijvoorbeeld als enige rivier wordt afgebeeld in de klas, dan wordt dat een mythische rivier en dat verhindert op termijn de eigenlijke kennis over de Nijl.”

Ondertussen moeten de leerkrachten wel met de minimumdoelen aan de slag. “De feiten die worden opgesomd in de minimumdoelen zouden eigenlijk maar voorbeelden of illustraties mogen zijn bij wat er echt toe doet: betekenis en begrip.” Hij vreest dat de druk op leerkrachten erg groot zal worden, want die komen tussen hamer en aambeeld terecht. Langs de ene kant zijn er de overladen minimumdoelen, langs de andere kant is er de noodzaak om daar verstandig en vrij mee om te gaan. “Die druk, die nefast kan zijn voor de onderwijskwaliteit, is alleen te vermijden als alle andere actoren, zoals de schoolbesturen, directies, maar ook de overheid, de inspectie en de opstellers van de Vlaamse toetsen, een juiste betekenis kunnen geven aan de minimumdoelen.”

